

ระบบธุรกิจหะลาล : อาหาร การขนส่ง การท่องเที่ยว และการเงิน

HALAL BUSINESS SYSTEM : FOOD, LOGISTIC, TOURIM AND FINANCE

นิพล แสงศรี*

*Nipon Saengsri**

ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Department of Humanities, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University.

**Corresponding author, e-mail: nipon_saengsri@hotmail.co.th*

Received: 6 May 2022; **Revised:** 24 March 2023; **Accepted:** 31 March 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัย เรื่อง ระบบธุรกิจหะลาล : อาหาร การขนส่ง การท่องเที่ยว และการเงิน เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเชิงพรรณนา เรื่อง ระบบธุรกิจหะลาล : อาหาร การขนส่ง การท่องเที่ยว และการเงิน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบธุรกิจหะลาล : อาหาร การขนส่ง การท่องเที่ยว และการเงิน โดยได้รวบรวมข้อมูลจากคัมภีร์อัลกุรอาน อัลหะดีษ และเอกสารที่เกี่ยวข้องในแหล่งปฐมภูมิ แหล่งทุติยภูมิ แหล่งตติยภูมิ และได้วิเคราะห์ข้อมูล โดยได้จัดแบ่งข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ หัวข้อใหญ่ และหัวข้อย่อย ผลการวิจัยพบว่า ระบบธุรกิจหะลาล : อาหาร การขนส่ง การท่องเที่ยวและการเงินอยู่ภายใต้กฎหมายชะรีอะฮ์ ซึ่งทำให้ระบบธุรกิจหะลาลแตกต่างจากระบบธุรกิจทั่วไป ได้แก่ กฎเกณฑ์และมาตรฐานสากล หรือการขนส่งสินค้า ได้แก่ หลักการ กระบวนการ และการจัดการ หรือการท่องเที่ยว ได้แก่ กรอบแนวคิด และมาตรฐานสากล หรือการเงิน ได้แก่ ข้อกำหนด ตัวกลาง และการบริการ

คำสำคัญ: ระบบ; ธุรกิจ; หะลาล

Abstract

Research article on Halal Business System: Food, Logistic, Tourism and Finance is a descriptive research on Halal Business System: Food, Logistic, Tourism and Finance is a study on Halal Business System: Food, Logistic, Tourism and Finance, Collecting from Al-Quran, Al-Hadith and related documents in primary sources, secondary source, tertiary source and analyze the data, By dividing the information into categories, headings and subheadings. The research found that Halal Business System: Food, Logistic, Tourism and Finance is under Shari'ah Law, which makes the halal business system different from the general business system, including rules and international standards or logistic, including principle,

processes and management or tourism, including conceptual frameworks and international standards or finance, including terms, intermediaries, and financial services.

Keywords: System; Business; Halal

บทนำ

คำว่า เศรษฐกิจ กับคำว่า หะلالหรือฮาลาล มีบทบาทและเป็นประโยชน์หรือประจักษ์ชัดต่อมนุษยชาติมากขึ้น ทั้งที่เดิมทีเป็นข้อบังคับใช้กับมุสลิมเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยเข้าไปเกี่ยวข้องกับระบบธุรกิจหะلالหลายด้าน และที่สำคัญ ได้แก่ อาหาร การขนส่ง การท่องเที่ยว และการเงิน

กรมการค้าระหว่างประเทศ [1] ประเทศไทยมีส่วนแบ่งตลาดอยู่ในอันดับที่ 10 ของโลก ส่วนใหญ่ส่งออกอาหารไปยังกลุ่มประเทศความร่วมมืออ่าวอาหรับคิดเป็น 3.28% และแนวโน้มมีการนำเข้าจากไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นถึงตลาดอาหารที่ค่อนข้างเปิดกว้างสำหรับแหล่งผลิตจากทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยแต่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในด้านอาหารหะلالอย่างถูกต้อง จนทำให้หลายประเทศในตะวันออกกลางยังไม่เชื่อมั่นในกระบวนการผลิตอาหารหะلالไทย เช่น กรณีของโรงงานเชือดไก่ของผู้ประกอบการขนาดใหญ่บางราย มีใบรับรองอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายหะلالจากประเทศไทย เมื่อบริษัทผู้นำเข้าจากประเทศคูเวตมาตรวจโรงงานปรากฏว่าไม่ผ่านเกณฑ์การตรวจสอบอาหารหะلال เนื่องจากมีการใช้กระแสไฟฟ้าทำให้ไก่สลบก่อนการเชือดซึ่งผิดหลักการเชือดสัตว์ตามบัญญัติอิสลาม

ส่วนการขนส่งสินค้าพบว่า ไม่มีการแยกสินค้าหะلالออกจากสินค้าไม่หะلال โดยเฉพาะกรณี (1) แทนรองรับบรรจุภัณฑ์เดียวกัน (2) หรือตู้สินค้าเดียวกัน (3) การขนส่งสินค้าหะلالแบบเทกองจนก่อให้เกิดการปนเปื้อนกับสินค้าไม่หะلال (4) สินค้าหะلالถูกเก็บในสถานที่หรือห้องเย็นรวมกับสินค้าไม่หะلالก่อให้เกิดการสัมผัสกันทางกายภาพ (5) การจัดส่งสินค้าโดยใช้ภาชนะหรือกล่องบรรจุสินค้าที่ไม่ระบุสินค้าหะلالและใช้ป้ายกำกับที่เป็นสีหรือสัญลักษณ์เป็นการบ่งบอก

กรมการท่องเที่ยว [2] ประเทศไทยเป็น 1 ใน 10 ประเทศเป้าหมายของกลุ่มนักท่องเที่ยวมุสลิม 156 ล้านคนก่อให้เกิดรายได้ถึง 2.2 แสนล้านเหรียญสหรัฐในปี ค.ศ. 2020 และคาดว่าจะมีรายได้กว่า 3 แสนล้านเหรียญสหรัฐในปี ค.ศ. 2026 การท่องเที่ยวหะلال (Halal Tourism) ถือเป็นเรื่องใหม่สำหรับผู้ประกอบการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของมุสลิม เช่น การโรงแรม การขนส่ง ร้านอาหาร การพักผ่อนหย่อนใจ รวมทั้งการให้ความบันเทิงต่าง ๆ แต่สถานที่ดังกล่าวจำนวนไม่น้อยไม่มีการบริการพื้นฐานสำหรับมุสลิม เช่น อาหารหะلال ห้องละหมาด และอื่น ๆ

U.A.E. Business [3] มูลค่าสินทรัพย์รวมของระบบการเงินอิสลามทั่วโลก (Islamic Financial System) มีมูลค่าสูงถึง 3 ล้านล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ โดยประมาณ 2.16 ล้านล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐเป็นสินทรัพย์ในระบบการเงินธนาคารอิสลาม ทั้งหมดกระจายอยู่ใน 47 ประเทศทั่วโลกและร้อยละ 20 อยู่ในกลุ่มประเทศสมาชิก OIC (Organization of the Islamic Cooperation) ประเทศไทยมีสถาบันการเงินที่ดำเนินการอยู่ภายใต้ระบบการเงินอิสลามหลายแห่ง เช่น ธนาคารอิสลาม ตลาดหุ้นชะรีอะห์ และสหกรณ์อิสลาม แต่ยังติดขัดอยู่หลายประการเนื่องจากขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ และขาดข้อกฎหมายสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สนใจจำนวนไม่น้อยขาดความรู้ความเข้าใจในวิถีชีวิตมุสลิมจนกระทบกับการแข่งขันกับประเทศอื่น

การดำเนินงานภายในประเทศยังติดขัดอยู่ในหลายประการทำให้โอกาสที่จะขยายตัวลดน้อยลง โดยเฉพาะเมื่อแข่งขันกับประเทศอื่นที่มีศักยภาพทางการเงินและที่ได้มาตรฐานสูงกว่า เช่น ประเทศมาเลเซียหรือกระทบกับแนวทางในการพัฒนาตลาดจนการสนับสนุนการทำธุรกิจหะلالกับประเทศไทย เหตุผลดังกล่าว

ทำให้การศึกษาเรื่อง ระบบธุรกิจทะเล : อาหาร การขนส่ง การท่องเที่ยว และการเงิน เป็นเรื่องราวที่น่าสนใจยิ่งสำหรับผู้สนใจ โดยเฉพาะผู้ประกอบการอุตสาหกรรมทะเล หรือหน่วยงานเชิงนโยบายอุตสาหกรรมทะเลภายในประเทศ รวมถึงหน่วยงานความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับภูมิภาคตะวันออกกลางและกลุ่มประเทศที่มุสลิมอาศัยอยู่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระบบธุรกิจทะเล : อาหาร การขนส่ง การท่องเที่ยว และการเงิน
2. เพื่อศึกษาหลักการและกรอบแนวคิดกว้าง ๆ ของระบบธุรกิจทะเล

วิธีดำเนินการวิจัย

เนื่องจากเป็นงานวิจัยเอกสารและคุณภาพเชิงพรรณนา (Descriptive) ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยค้นหารวบรวมข้อมูลจากคัมภีร์อัลกุรอาน อัลหะดีษ และเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาอาหรับ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ ตำรา เอกสารคำสอน บทความวิจัย บทความวิชาการ วารสาร และเว็บไซต์ รวมถึงการสืบค้นจากแฟ้มข้อมูลในคอมพิวเตอร์ โดยแบ่งข้อมูลดังกล่าวออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1.1 แหล่งปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่

- อัลกุรอาน หมายถึง คัมภีร์อัลกุรอานเป็นพระดำรัสของอัลลอฮ์ซึ่งประทานให้แก่มีมุฮัมมัดผ่านทางวะฮีย์ (วิวรณ์) ทั้งในด้านพระดำรัสและความหมาย โดยมีความหมายครอบคลุมทั้งหลักความเชื่อ หลักปฏิบัติ หลักจริยธรรม และหลักศีลธรรม และอื่น ๆ

- อัลหะดีษ หมายถึง หนังสือบันทึกเกี่ยวกับคำพูด การกระทำ การยอมรับ และคุณลักษณะทั้งในด้านสรีระและจริยะของนบีมุฮัมมัดในทุกด้าน ตลอดจนชีวประวัติของท่านทั้งก่อนและหลังการเป็นศาสนทูต ได้แก่ หนังสือเศาะเฮียะฮ์ อัลบุคอรี หรือมุสลิม หรืออบูดาวูด หรืออัตติรมิซีย์ หรืออันนะซาอีย์ หรืออิบนุมาญะฮ์ หรืออะหมัด

1.2 แหล่งทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่

- หนังสือตัฟซีร หมายถึง หนังสืออธิบายคัมภีร์อัลกุรอานด้วยภาษาอาหรับ ได้แก่ หนังสือตัฟซีรอิบน์กะษีร หนังสือตัฟซีรอัลกุฎอบบารี หนังสือตัฟซีรอัลกุฎอบบีย หนังสือตัฟซีรอัดดาวูลบายาน และหนังสือตัฟซีร ฟิรุลลิลกุรอาน

- หนังสืออธิบายอัลหะดีษ หมายถึง หนังสืออธิบายตัวบทหะดีษ ได้แก่ หนังสือฟัตฮุลบารีย์ หนังสือซุรฮ์ ค่อเฮียะฮ์มุสลิม หนังสือซุรฮ์ ค่อเฮียะฮ์ อัลบุคอรี หนังสือซุรฮ์ ญามิอัตติรมิซีย์ หนังสือซุรฮ์นะบะวีย์ ตูรียะตุลอะฮ์วัษ และหนังสือซุรฮ์ สุนันนะซาอีย์

- หนังสือและเอกสารต่าง ๆ ที่ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวข้องกับงานวิจัยทั้งภาษาไทย ภาษาอาหรับ และภาษาอังกฤษ ได้แก่ หนังสืออัลทะเลาล วัลหะรอหม ฟิอิลอิสลาม หนังสือมุเกาวะมาตุล อิกติศอดิลอิสลามมีย และหนังสืออันนิศอมุลอิกติศอด ฟิอิลอิสลาม

1.3 แหล่งตติยภูมิ (Tertiary Sources) ได้แก่ หนังสือทั่วไปที่ไม่เกี่ยวข้อง แต่มีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการทำวิจัย ทั้งภาษาไทยและภาษาอาหรับ เช่น หนังสือกอมุสลุมูฮิต หนังสือลิฆานุลอาหรับ หนังสืออัลมุนญิด ฟิรุลละอะติ วัลอิสลาม หนังสือมุญัฎมิ อัลมุศออลละหาตุลอิกติศอดียะฮ์ หนังสืออัลเมาสุอะตุลฟิเกียะฮ์

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สืบค้นและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลหลายแห่ง ได้แก่ (1) ห้องสมุด ศูนย์กลางอิสลามแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร (2) หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยรามคำแหง (3) การสืบค้นจากฐานข้อมูลหรือแฟ้มข้อมูลคอมพิวเตอร์

2. วิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ แหล่งทุติยภูมิ และแหล่งตติยภูมิมาวิเคราะห์และตรวจสอบความน่าเชื่อถือ

2.1 พิสูจน์หลักฐาน ขณะรวบรวมและคัดเลือกข้อมูลหรือหลักฐานจากแหล่งปฐมภูมิ แหล่งทุติยภูมิ และแหล่งตติยภูมิ ผู้วิจัยจะตรวจสอบ วิเคราะห์ และประเมินข้อมูลและหลักฐานตามลำดับ

2.2 การตีความหลักฐาน ผู้วิจัยจะตีความข้อมูลจากการแปลความหมาย การวิพากษ์วิจารณ์ และการแสดงความคิดเห็นอย่างระมัดระวัง ซึ่งอาจจะใช้วิธีการตีความที่ไม่ยึดลำดับเวลาก่อนหลัง แต่ขึ้นอยู่กับประเด็นและปัญหาแต่ละเรื่องเป็นสำคัญ (2) หรือการตีความโดยยึดตามลำดับเวลาก่อนหลัง ซึ่งสามารถอธิบายว่าเหตุการณ์นั้นหรือปัญหานั้นเกิดขึ้นได้อย่างไรและเมื่อไร

2.3 การสังเคราะห์ ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาอย่างตรงประเด็นและกระชับ โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลและชี้ชัดถึงส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

2.4 จัดแบ่งหมวดหมู่ของข้อมูล โดยได้แบ่งหมวดหมู่ของข้อมูลตามประเภทเป็นหัวข้อใหญ่ และหัวข้อย่อย

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า ระบบธุรกิจหะลาล : อาหาร การขนส่ง การท่องเที่ยว และการเงิน อยู่ภายใต้กฎชะรีอะฮ์ Alashari M. [4] หมายถึง ระเบียบวินัยและหลักการที่ควบคุมพฤติกรรมของมุสลิมที่มีต่อตัวเขาเอง ครอบครัว เพื่อนบ้าน ชุมชน เมือง ประเทศชาติ และการเมืองของมุสลิมโดยรวม

คำว่า หะลาล ไม่ได้ใช้เฉพาะกับอาหารและการกินเท่านั้น แต่รวมถึงสิ่งเกี่ยวข้องกับความเชื่อ ศาสนพิธี สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการปกครอง ตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิตของทุกคนสอดคล้องกับสถาบันมาตรฐานอาหารหะลาล [5] นบีมุฮัมมัดกล่าวความว่า หะลาล คือสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงอนุมัติให้เป็นสิ่งที่ถูกต้องในคัมภีร์ของพระองค์ และหะรอม คือสิ่งที่พระองค์ได้ทรงห้ามไว้และสิ่งที่พระองค์ทรงนิ่งเฉยบนนั้น พระองค์ได้ทรงอนุมัติให้เป็นความโปรดปรานแก่พวกท่าน ส่วนอาหารที่ได้มาจากเนื้อสัตว์ที่ไม่อนุมัติปรากฏในอัลกุรอาน บทอัลมาอิดะฮ์ วรรคที่ 3 ระบุว่า ได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้าแล้ว สัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ที่เชือด และสัตว์ที่ถูกรัดคอตาย และสัตว์ที่ถูกตีตาย และสัตว์ที่ตกเหวตาย และสัตว์ที่ถูกขวิดตาย และสัตว์ที่สัตว์ร้ายกัดกิน นอกจากที่พวกเจ้าเชือดกัน และสัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นหินบูชา และการที่พวกเจ้าเสี่ยงทายด้วยไม้ตี เหล่านั้นเป็นการละเมิด วันนั้นบรรดาผู้ปฏิเสธการศรัทธาหมดหวังในศาสนาของพวกเจ้าแล้ว ดังนั้นพวกเจ้าจงอย่ากลัวพวกเขาและจงกลัวข้าเถิด

สิ่งเหล่านี้ทำระบบธุรกิจหะลาล เช่น อาหารและโลจิสติกส์ รวมถึงการท่องเที่ยวและการเงินจึงมีความแตกต่างจากระบบธุรกิจทั่วไปในหลายประการเนื่องจากสิ่งต่อไปนี้

1. อาหาร คณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทย [6] กำหนดการใช้คำว่า หะลาลหรือฮาลาล หมายถึง อาหารหรือสิ่งของหรือการกระทำใด ๆ ซึ่งได้รับการอนุญาตตามบัญญัติศาสนาอิสลาม ส่วนผลิตภัณฑ์หะรอมหรือฮารอม หมายถึง ผลิตภัณฑ์และสิ่งที่ได้จากวัตถุดิบหรือส่วนประกอบที่ไม่ได้รับการอนุญาตตามบัญญัติศาสนาอิสลาม

1.1 กฎเกณฑ์ ผลผลิตภัณฑ์และสิ่งที่ได้จากวัตถุดิบหรือส่วนประกอบที่ไม่ได้รับการอนุญาตตามบัญญัติศาสนาอิสลาม ได้แก่

- สุนัข และสุกร หมูป่า
- ลิ้งและงู
- สัตว์กินเนื้อเป็นอาหารที่ทรงเล็บที่แข็งแรงหรือมีเขี้ยวใช้หาอาหาร เช่น สิงโต เสือ หมี และสัตว์ประเภทอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน
- นกล่าเหยื่อที่มีกรงเล็บทุกชนิด เช่น นกอินทรี นกแร้ง นกเหยี่ยว และนกประเภทอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน
- สัตว์มีพิษและสัตว์ทำลาย เช่น แมงป่อง หนู และสัตว์ชนิดอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เช่น ตะขาบ
- สัตว์ที่ห้ามฆ่าในศาสนาอิสลาม เช่น มด ผึ้ง นกหัวขวาน และนกฮูก
- สัตว์ที่นารังเกียจโดยทั่วไป เช่น เห็บ เหา ไร แมลงวัน หนอน และสัตว์อื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน
- สัตว์ที่อาศัยอยู่ได้ทั้งบนบกครึ่งและในน้ำ เช่น กบ จระเข้ เต่า และสัตว์อื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน
- ลาและล่อ ที่เป็นสัตว์เลี้ยงไว้ใช้งาน
- สัตว์น้ำที่มีพิษและเป็นอันตรายทุกชนิด ยกเว้นเมื่อพิษหรืออันตรายดังกล่าวได้ถูกกำจัดออกหมดแล้ว
- สัตว์บก สัตว์ปีก และสัตว์ประเภทนกที่ไม่ได้ถูกเชือดอย่างถูกต้องตามบทบัญญัติศาสนาอิสลาม
- เลือดที่ได้มาจากการเชือดหรือไหลออกจากร่างกาย
- อาหารที่ได้จากพืชที่มีพิษหรือทำให้มีเมเมาหรือทำให้เป็นอันตราย ยกเว้นเมื่อพิษหรือสารดังกล่าวได้ถูกกำจัดออกหมดแล้ว
- อาหารและเครื่องดื่ม ที่ก่อให้เกิดความมึนเมา
- เครื่องดื่ม แร่ธาตุจากธรรมชาติ และวัตถุเคมีทุกชนิดที่เป็นพิษและอยู่ในปริมาณที่ก่อให้เกิดอันตราย
- อาหารและเครื่องดื่ม ที่มีส่วนประกอบอาหารที่ได้มาจากการดัดแปลงพันธุกรรม
- วัตถุเจือปนอาหารหรือส่วนผสมอาหารที่มาจากแหล่งข้างต้น

1.2 มาตรฐานสากล The Food and Agriculture Organization [7] ระบุว่า คณะกรรมการการโครงการมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศ (Codex Alimentarius Commission) ยอมรับว่า อาจพบความแตกต่างเล็กน้อยด้านแนวคิดในการให้ความหมายของสัตว์ที่ถูกฆ่าตามกฎหมาย และสัตว์ที่ถูกฆ่าไม่ถูกกฎหมายของศาสนาอิสลาม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสำนักนิติศาสตร์อิสลาม (Islamic Schools of Thought) ที่มีทัศนะและความเห็นแตกต่างกัน ส่วนผลิตภัณฑ์ฮาลาลหรือหะรอม หมายถึง ผลผลิตภัณฑ์และสิ่งที่ได้จากวัตถุดิบหรือส่วนประกอบดังที่กล่าวมา โดยสัตว์ที่ศาสนาอิสลามอนุญาตให้รับประทานเนื้อได้จะต้องผ่านกระบวนการต่อไปนี้

- คนเชือดสัตว์ต้องเป็นมุสลิมและยึดมั่นในศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด ตลอดจนมีความรู้ในวิธีการเชือดสัตว์ตามหลักการของศาสนาอิสลาม
- สัตว์ที่ถูกเชือดจะต้องเป็นสัตว์ที่อนุมัติตามกฎหมายของศาสนาอิสลาม
- สัตว์ที่ถูกเชือดจะต้องเป็นสัตว์ที่ยังมีชีวิต หรือเชื่อว่ายังมีชีวิต ณ เวลาที่ฆ่าสัตว์นั้น

- ก่อนที่จะเชือดสัตว์แต่ละตัว คนเชือดจะต้องกล่าวคำว่า “บิสมิลลาฮ์” (ในนามของอัลลอฮ์ พระผู้เป็นเจ้า) อย่างทันทีทันใด

- เครื่องมือที่ใช้ในการเชือด เช่น มีด จะต้องมีความคมและจะไม่ยกออกจากคอสัตว์ในระหว่างการเชือดทุกครั้ง

- การเชือดจะต้องตัดหลอดลม หลอดอาหาร เส้นเลือดแดงใหญ่ และเส้นเลือดดำใหญ่ที่คอให้ขาด

- การเตรียมการผลิต การบรรจุหีบห่อ การขนส่ง และการเก็บรักษา จะต้องปฏิบัติในลักษณะที่เป็นไปตามคำนิยามข้างต้น และตามกฎหมายเกณฑ์เกี่ยวกับสุขลักษณะอาหารของโคเด็กซ์ (Codex General Principles on Food Hygienic)

2. การขนส่งสินค้า สำนักงานคณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทย [8] ได้ให้คำนิยามทะเลาลโละอิสติกส์ หมายถึง ระบบการจัดการขนส่งสินค้า ข้อมูล และทรัพยากรอย่างอื่นที่มีการขนส่ง หรือเคลื่อนย้ายจากจุดเริ่มต้นไปยังจุดบริโภคปลายทางโดยสอดคล้องกับหลักการศาสนาอิสลาม

2.1 หลักการ เนื่องจากบัญญัติศาสนาอิสลามหรือชะรีอะฮ์ให้ความสำคัญกับความสะอาดมาก Assayyid Sabiq [9] ทุกสิ่งที่ไม่อนุญาตอาจจะเป็นสัตว์ต้องห้าม เช่น สุนัข สุนัข หรือซากสัตว์ตาย เช่น เสือ สิงโต หรือซากสัตว์ที่ทานเนื้อได้แต่เสียชีวิตโดยไม่ผ่านการเชือด เช่น ไก่ เป็ด หรือสิ่งที่มีเมมเบรน เช่น สุนัข หรือสิ่งสกปรก เชิงศาสนบัญญัติ (นะญิส) เช่น เลือด ปัสสาวะ มูลสัตว์ หรือสิ่งที่มีพิษ อันตราย รวมถึงเป็นพาหะนำโรค เช่น งู หนู หากพบสิ่งเหล่านี้ไปผสม หรือปนเปื้อน หรือเปื้อน หรือสัมผัสกับสิ่งที่สะอาด ก็จะทำให้สิ่งนั้นกลายเป็นสิ่งสกปรก เชิงศาสนบัญญัติและไม่อนุญาตนำมาใช้หรือนำมาบริโภค โดยบางประเภทสามารถทำความสะอาดได้ ขณะที่บางประเภทไม่สามารถทำความสะอาดได้ และเป็นสาเหตุทำให้เกิดการแยกระหว่างสินค้าทะเลาล (อนุญาต) ออกจากสินค้าที่หะรอม (ไม่อนุญาต) ขณะขนส่ง

2.2 กระบวนการ หมายถึง การบริการขนส่ง เช่น บรรจุภัณฑ์ ตู้สินค้า ลาน บรรจุ และรถขนส่ง เพื่อให้ผู้บริโภคมั่นใจในสินค้านั้นถูกต้องตามศาสนบัญญัติ และห่วงโซ่อุปทานอาหารทะเลาลโดยทั่วไป ได้แก่ ผู้มีส่วนได้หรือผู้ที่มีส่วนเสียหลายกลุ่ม เช่น ผู้ผลิต ผู้จำหน่ายวัตถุดิบ ผู้ประกอบการด้านอาหาร คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ผู้ค้าส่ง ผู้ค้าปลีก และผู้บริโภค

2.3 การจัดการ หมายถึง การจัดการในแต่ละส่วนของระบบทะเลาลโละอิสติกส์ เช่น การขนส่งสินค้า คลังสินค้า และสถานีปลายทาง เพื่อกระจายสินค้าสู่ลูกค้าหรือผู้บริโภค

1) หลักการพื้นฐานของการขนส่งสินค้า (Transportation) หมายถึง การแยกสินค้าทะเลาลออกจากสินค้าที่ไม่ทะเลาล และรวมถึงกระบวนการขนส่ง สถานีทะเลาล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ [10] ระบุไว้ได้แก่

- การตรวจสอบสถานะของสินค้าทะเลาลและติดฉลากสินค้าให้ชัดเจน

- การขนส่ง (1) จะต้องไม่มีการวางปะปนระหว่างสินค้าทะเลาลและสินค้าไม่ทะเลาลบนแท่นรองรับบรรจุภัณฑ์เดียวกัน (2) ถ้าหากเป็นตู้สินค้าเดียวกัน จะต้องแยกสินค้าทะเลาลและไม่ทะเลาล และใช้ภาชนะบรรจุอีกชั้นหนึ่งเพื่อป้องกันการสัมผัสกัน (3) ถ้าหากเป็นสินค้าแบบเทกอง จะต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดการปนเปื้อนระหว่างสินค้าทะเลาลและไม่ทะเลาล

- สินค้าทะเลาลจะต้องถูกเก็บในสถานที่หรือห้องเย็นที่จัดเตรียมไว้สำหรับสินค้าทะเลาลเท่านั้น โดยจัดเก็บให้เหมาะสมกับสินค้าแต่ละชนิด กรณีที่ไม่สามารถแยกพื้นที่จัดเก็บได้ จะต้องแยกสินค้าทะเลาลและไม่ทะเลาล โดยใช้ภาชนะบรรจุอีกชั้นหนึ่งเพื่อป้องกันการสัมผัสกัน

- การจัดส่งสินค้าที่ใส่ในภาชนะหรือใช้กล่องบรรจุสินค้า จะต้องระบุไว้กับสินค้าทะเลาล และใช้ป้ายกำกับสีหรือสัญลักษณ์อื่น ๆ เพื่อความสะดวกในการตรวจสอบ

- ตู้สินค้าหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการขนถ่ายสินค้า จะต้องถูกต้องตามหลักสัญลักษณ์ หากมีการนำไปใช้กับสินค้าที่ไม่หะลาลมาแล้ว จะต้องทำความสะอาดตามหลักศาสนบัญญัติก่อนนำมาใช้งาน

2) หลักการพื้นฐานของคลังสินค้า (Warehousing) หมายถึง การแยกสินค้าหะลาลและไม่หะลาลกระบวนการในคลังสินค้า ได้แก่

- การตรวจสอบสถานะของสินค้าหะลาลและการติดตามสินค้าและแยกสินค้าหะลาลออกจากสินค้าไม่หะลาล โดยไม่ให้อยู่ภาชนะเดียวกัน

- สินค้าหะลาลมีชั้นจัดเก็บสินค้าในสถานที่และห้องเย็นที่เป็นเฉพาะของสินค้าหะลาลเท่านั้น กรณีสินค้าหะลาลและสินค้าไม่หะลาลตั้งวางที่เดียวกันควรใส่ภาชนะที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องระบุสินค้านั้น ๆ เพื่อไม่ให้เกิดการปนเปื้อนกัน

- การบรรจุภัณฑ์สินค้าหะลาล ผู้ประกอบการควรเรียงลำดับการติดตามสินค้าหะลาล โดยสามารถจัดเก็บในสถานที่ที่กำหนดว่าเป็นสินค้าหะลาลเท่านั้น

- การสั่งซื้อสินค้าหะลาล ควรวางสินค้าหะลาลและสินค้าไม่หะลาลในภาชนะที่แตกต่างกัน การจัดส่งสินค้าหะลาลในภาชนะหรือกล่องบรรจุภัณฑ์หะลาล ควรระบุว่าเป็นสินค้าหะลาลแล้วนำไปบรรจุที่ขนย้ายสินค้าหะลาลเท่านั้น

3) หลักการพื้นฐานของสถานีปลายทาง (Terminals) หมายถึง สถานีปลายทางที่เคลื่อนย้ายสินค้า ได้แก่ ท่าเรือ (Seaports) สนามบิน (Airports) และสถานีปลายทางในภาคพื้นดิน (Inland Terminals) ซึ่งจะมีระบบการไหลทั้งสินค้าหะลาลและสินค้าที่ไม่หะลาล โดยเน้นการป้องกันหรือลดการปนเปื้อนหรือลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น

3. การท่องเที่ยว Suhaiza, Z., Azizah, O. & Simon, K. [11] การท่องเที่ยวหะลาล (Halal Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่อยู่ภายใต้หลักการอิสลาม ซึ่งตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวมุสลิมภายใต้บริบทของคำว่า กฎหมายอิสลาม ซึ่งไม่ใช่ข้อห้ามในการบริโภคอาหารเท่านั้น แต่ยังรวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันตลอดการเดินทาง เช่น การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงรักษาสุขภาพ และการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจการค้า

3.1 กรอบแนวคิด Studies and Research Center [12] แม้การเดินทางท่องเที่ยวจะเป็นที่อนุญาตตามหลักการอิสลาม แต่ได้วางกรอบแนวคิดแก่นักเดินทางไว้กว้าง ๆ ได้แก่

1) เจตนาดี หมายถึง การจัดโครงการและกิจกรรมเกี่ยวกับเดินทางไปยังสถานที่ที่ศาสนาอิสลามอนุญาต เช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ วัฒนธรรม ชุมชนท้องถิ่น สวนสัตว์

2) ปลอดภัย หมายถึง การเดินทางตลอดเส้นทางไปและกลับหรือระหว่างการเดินทางจะต้องมีความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน

3) รักษาข้อห้าม ข้อใช้ และมารยาทระหว่างการเดินทาง

- การแต่งกาย หมายถึง ผู้เดินทางแต่งกายถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลาม โดยผู้ชายจะต้องปกปิดร่างกายอย่างน้อย ๆ ตั้งแต่สะดือจนถึงหัวเข่า ส่วนผู้หญิงปกปิดทั่วร่างกายยกเว้นใบหน้าและฝ่ามือ

- การเลือกทานอาหารหะลาล หมายถึง ผู้เดินทางจะต้องเลือกรับประทานอาหารที่อิสลามอนุมัติและมีประโยชน์ต่อร่างกายเท่านั้น

- การรักษาความสะอาด หมายถึง ผู้เดินทางจะต้องรักษาความสะอาดของเสื้อผ้า ร่างกาย และข้าวของเครื่องใช้ทุกชนิดไม่ให้ปนเปื้อนหรือสัมผัสกับสิ่งสกปรกเชิงศาสนบัญญัติ (นะญิส) ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ (1) มุคอฟฟะพะฮ์ (เบา) ได้แก่ ปัสสาวะของเด็กชายอายุไม่ถึง 2 ขวบไม่ได้กินหรือดื่มสิ่งอื่นใดเป็นอาหารนอกจากน้ำนม วิธีทำความสะอาด คือ ให้ขัดปัสสาวะออกก่อนจะใช้น้ำพรม (2) มุตะวัสซิ

เตาะฮ์ (ปานกลาง) ได้แก่ โลหิต น้ำหนอง น้ำเหลือง อาเจียน อุจจาระ ปัสสาวะ ซากสัตว์ และน้ำนมของสัตว์ที่ห้ามวิธีทำความสะอาด คือ ให้ขจัดออกก่อนจะใช้น้ำสะอาดชำระล้างไหลผ่าน 3 ครั้ง (3) มุฆอลละชะฮ์ (หนัก) ได้แก่ สุนัข สุกร หรือสัตว์ที่เกิดมาด้วยการผสมพันธุ์กับสุนัขหรือสุกร และทุกสิ่งอันเนื่องมาจากสัตว์ดังกล่าว วิธีทำความสะอาด คือ ให้ขจัดออกก่อนจะใช้น้ำสะอาดชำระล้างไหลผ่าน 7 ครั้ง โดย 1 ใน 7 ครั้งจะต้องเป็นน้ำที่มีส่วนผสมดิน

- การรักษาละหมาด หมายถึง การรักษาละหมาด 5 เวลาในแต่ละวัน โดยผู้เดินทางสามารถกระทำไ้ระหว่างการเดินทางทั้งในรูปเต็มจำนวนหรือแบบย่อและรวม

- การเดินทางเป็นกลุ่ม หมายถึง สตรีที่นับถือศาสนาอิสลามจะต้องไม่ออกเดินทางคนเดียวเพียงลำพัง หรือเดินทางไปกับผู้ชายที่แต่งงานกันได้ ยกเว้นจะต้องมีผู้ชายที่ห้ามแต่งงานกับนางร่วมเดินทางไปด้วยเสมอ (มะฮ์รอม) จนเป็นที่มาของมุสลิมนิยมเดินทางมากกว่า 1 คน หรือเป็นกลุ่มครอบครัว และแยกกิจกรรมชายหญิงไม่ปะปนกัน

3.2 มาตรฐานสากล Rosenberg, P. & Choufany, H. M. [13] ให้ความเห็นว่า โรงแรมทะเลสามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการบริหารจัดการ เช่น ไม่มีการบริการเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ แต่มีการบริการอาหารทะเล พนักงานผู้หญิงให้บริการลูกค้าผู้หญิง ขณะที่พนักงานผู้ชายให้บริการลูกค้าผู้ชาย ช่องที่วีทุกช่องบริการไม่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม ห้องพักมีคัมภีร์อัลกุรอานและพรมละหมาด (2) ด้านการออกแบบตกแต่ง เช่น พื้นที่การให้บริการแยกผู้ชายและผู้หญิง มีการบ่งชี้ทิศสำหรับละหมาด (กิบละฮ์) ไม่มีการบริการที่ขัดต่อหลักศาสนา เช่น ไนต์คลับ การจัดปาร์ตี้บนชายหาดหรือห้องน้ำไม่หันหน้าไปทางทิศกิบละฮ์ การตกแต่งไม่ใช้รูปปั้นหรือภาพคนและภาพสัตว์ มีการแยกชั้นระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย (3) ด้านระบบการเงิน เช่น ใช้หลักการเงินอิสลามและมีการบริจาคเงินกลับคืนต่อชุมชน (ซะกาต)

4. การเงิน Obaidillah M. [14] การเงินอิสลาม (Islamic Finance) หมายถึง ระบบการเงินที่สอดคล้องกับหลักคำสอนอัลกุรอานและอัซซุนนะฮ์ หรือหลักคำสอนศาสนาอิสลาม โดยมักจะเกี่ยวกับการบริหารจัดการเงินให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการเงินส่วนบุคคล การเงินสาธารณะ และการเงินภาคธุรกิจ

4.1 ตัวกลาง หมายถึง ตัวกลางในการดำเนินธุรกรรมทางการเงินอิสลามนับเป็นส่วนหนึ่งจากระบบธุรกิจทะเล โดยทั่วไปจะอาศัยธนาคารพาณิชย์อิสลาม (Masaref Al-Islamiyah) บริษัทประกันภัย (Al-Sharikah Al-Tamin) วาณิชธนกิจ กองทุนรวม (Al-Musharakah และ Al-Mudharabah) สหกรณ์อิสลาม (Islamic Cooperatives) รวมถึงสถาบันการเงินเกี่ยวกับลิซซิง (Leasing) เป็นตัวกลางสำคัญทางระบบการเงินอิสลาม

4.2 การบริการ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ทางการเงิน สถาบันการเงินอิสลามจะมีการบริการบัญชีออมทรัพย์ เบิกเงินบัญชี (เช็ค) และเงินฝาก ประจำเหมือนธนาคารพาณิชย์ทั่วไป แต่มีข้อแตกต่างกันคือ ผลิตภัณฑ์ทางการเงินยึดถือตามหลักชะรีอะฮ์ และผลิตภัณฑ์บางรายการนำใช้โดยไม่ต้องแก้ไข เช่น การเก็บค่าธรรมเนียม การรักษา หลักทรัพย์ การรักษาเงินฝาก การส่งเงิน ตลอดจนบัญชีลงทุนร่วมกัน หรือบัญชีกู้ยืม

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บัญชีเงินฝากเพื่อการลงทุน (Mudharabah) เป็นระบบที่มีความสำคัญมากต่อการกระจายทรัพยากรและทรัพย์สิน เพราะถูกนำมาใช้แทนระบบดอกเบี้ยในระบบทุนนิยม ตลอดจนเป็นช่องทางหาทุนเพิ่มหรือหาทำกำไรเพิ่มของสถาบันการเงินและธนาคารอิสลาม แม้สถาบันการเงินและธนาคารอิสลามจะถูกก่อตั้งบนหลักการพื้นฐานของ Sharikah และหลักการ Mudharabah แต่สถาบันการเงินและธนาคารก็ได้รับอนุญาตให้นำเงินไปลงทุนในกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ที่มีผลกำไรและไม่ขัดต่อกฎหมายอิสลามเพื่อสร้างกำไร โดยไม่ต้องปล่อยเงินกู้และเรียกเก็บดอกเบี้ย ซึ่งเป็นสิ่งต้องห้ามตามหลักชะรีอะฮ์ รายได้บางส่วนหนึ่งของสถาบันการเงินและธนาคารอิสลามจะถูกนำมาใช้จ่ายด้านบริหารจัดการด้านบุคคลากร เช่น จ้าง พนักงาน หรือด้านอาคารสถานที่ เช่น เช่าอาคาร

Marifa Academy [15] ผลิตภัณฑ์ในระบบการเงินอิสลามส่วนใหญ่จะถูกนำมาใช้อย่างเอกเทศ เช่น General Investment Deposit จะใช้หลัก Mudharabah และ Revolving Financing จะใช้หลัก Bai'a Al-'Anah หรือ Leasing จะใช้หลัก Ijarah ขณะที่ผลิตภัณฑ์ในระบบการเงินอิสลามบางรายการอาจจะถูกนำมาใช้ร่วมกับรายการอื่น เช่น Sukuk (พันธบัตรอิสลาม) จะใช้หลัก Mudharabah ร่วมกับ Musharakah + Istisna หรือสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยจะใช้หลัก Ijarah Wa Istina / Diminishing -Musharaka ส่วนการเช่าซื้อจะใช้หลัก Ijarah Thumma Al-Bai'

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเรื่อง ระบบธุรกิจหะลาล : อาหาร การขนส่ง การท่องเที่ยว และการเงิน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบธุรกิจหะลาล ผู้วิจัยมีประเด็นสมควรแก่การอภิปรายดังนี้

1. หะลาล คำว่า หะลาลหรือฮาลาล มีปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอาน สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย [16] บทอัลบะเกาะเราะฮ์ วรรคที่ 168 ระบุว่า มนุษย์ชาติทั้งหลายเอ๋ย พวกท่านจงบริโภคสิ่งอนุมัติ (หะลาล) ที่ดี ๆ จากสิ่งที่อยู่ในแผ่นดิน และจงอย่าตามบรรดาก้าวเดินของชัยฏอน แท้จริงมันคือศัตรูที่ชัดแจ้งของพวกเจ้า

ซึ่งคำว่า มนุษย์ชาติทั้งหลาย ไม่ได้หมายถึงมุสลิมเพียงกลุ่มเดียว แต่หมายถึงทุกคนที่นับถือศาสนาอื่นด้วย ส่วนคำว่า บริโภค ในทางเศรษฐศาสตร์อิสลามไม่ได้หมายถึงการรับประทานและดื่มเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงการใช้จ่าย การใช้บริการ และอุปโภคทุกประเภท ขณะที่คำว่า หะลาล ไม่ได้หมายถึงอาหารที่ศาสนาอนุมัติเพียงเท่านั้น แต่ยังรวมถึงธุรกิจ การค้า การเงิน การลงทุน การขนส่ง การเดินทางท่องเที่ยว และการใช้ชีวิต

2. อาหาร ปัจจุบันตลาดอาหารหะลาลเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่องมีผู้บริโภคชาวมุสลิมทั่วโลกราว 2,140 ล้านคนโดยมีมูลค่าถึงประมาณ 162,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2560 และขยายจากตลาดเฉพาะกลุ่ม Niche Market เป็นตลาดหลัก Mass Market โดยปัจจัยขับเคลื่อนหลักคือจำนวนประชากรมุสลิมโลกที่เพิ่มขึ้น และความนิยมบริโภคอาหารปลอดภัย

Bangkokbanksme [17] ผลการศึกษาของ Pew Research Center คาดการณ์ว่าปี 2593 จำนวนประชากรมุสลิมโลกเพิ่มขึ้น 2.8 พันล้านคนจากในปี 2553 ที่มีเพียง 1.6 พันล้านคน ซึ่งขยายตัวถึงร้อยละ 73 สูงกว่าอัตราการขยายตัวของจำนวนประชากรในทุกศาสนา โดยคิดเป็นสัดส่วน 29.67% ของประชากรโลกทั้งหมด ส่วนมูลค่าตลาดอาหารและเครื่องดื่มหะลาลทั่วโลกปี 2563 มีมูลค่ารวม 1.53 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ 48 ล้านล้านบาท และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 2.28 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ 71 ล้านล้านบาทในปี 2569 โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 20 ต่อปี

ประเด็นที่น่าสนใจคือ ปัจจุบันประเทศผู้ส่งออกอาหารหะลาลรายใหญ่ที่สุดในโลกคือ สหรัฐอเมริกามีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 8.91 ตามด้วยเนเธอร์แลนด์ เยอรมนี จีน ฝรั่งเศส และไทย ซึ่งเป็นประเทศผู้ส่งออกอาหารหะลาลรายใหญ่ที่ไม่ใช่กลุ่มประเทศมุสลิม โดยไทยมีผู้ประกอบการสินค้าอาหารหะลาลในประเทศราว 1.4 แสนราย ซึ่งในจำนวนดังกล่าวราวร้อยละ 95 หรือกว่า 1.33 แสนรายไม่ใช่ผู้ประกอบการมุสลิม ซึ่งชี้ให้เห็นว่าธุรกิจอาหารหะลาลเปิดกว้างแก่ผู้ประกอบการสินค้าอาหารทุกราย

ประเทศไทยส่งออกอาหารหะลาลรายใหญ่อันดับที่ 11 ของโลกรองส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 2.44 โดยสินค้าอาหารหะลาลส่งออกส่วนใหญ่ ได้แก่ ข้าว แป้งมันสำปะหลัง น้ำตาลทราย ผลไม้สด ผัก-ผลไม้กระป๋อง และแปรรูป เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ สินค้าประมง ผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์ (เนื้อไก่) และอาหารทะเลแปรรูป ผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูปต่าง ๆ นอกจากนั้นประเทศไทยยังส่งออกผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์หะลาลประเภทอื่น ๆ เช่น เนื้อวัว เนื้อแพะและเนื้อแกะ

3. การขนส่ง มุสลิมจะให้ความสำคัญกับความสะอาดเชิงศาสนาบัญญัติเป็นพิเศษ โดยเฉพาะเรื่องการบินและการสัมผัสสิ่งสกปรกเชิงศาสนาบัญญัติ จนทำให้เกิดการแยกระหว่างการขนส่งสินค้าที่อนุญาตออกจากสินค้าที่ไม่อนุญาต รวมถึงเครื่องดื่ม แรชาตุรรมชาติ และวัตถุเคมีทุกชนิดที่มีอันตรายหรืออยู่ในปริมาณที่ก่อให้เกิดอันตราย หรืออาหารและเครื่องดื่มที่มีส่วนประกอบที่ได้จากการตัดแปรพันธุกรรม หรือวัตถุเจือปนอาหารหรือส่วนผสมอาหาร (Food additives) ที่มาจากแหล่งที่กล่าวมา

Airfreight-Logistics [18] ปัจจุบันผู้ประกอบการได้สร้างเครือข่ายบริการโลจิสติกส์ทะเลสาบ เพื่อรองรับชีพพลายเซนของลูกค้าพร้อมกับส่งมอบสินค้าที่ปลอดภัยให้แก่ลูกค้าชาวมุสลิมและลูกค้ากลุ่มอื่น ๆ บริการมีจุดเด่นหลัก ๆ คือ ลูกค้าสามารถตรวจสอบสินค้าทะเลสาบได้ดียิ่งขึ้นเพราะมีฉลากพิเศษติดอยู่กับตัวสินค้า และตรวจสอบสถานะการขนส่งได้ผ่านทางระบบการจัดการส่วนกลาง โดยมีการควบคุมการติดตามสถานะการขนส่งสินค้าผ่านทางจุดขนส่งและมีการยืนยันผ่านทางเว็บไซต์

นอกจากนี้ลูกค้ายังสามารถเลือกรูปแบบการขนส่งสินค้าได้ตามความต้องการเฉพาะ เช่น บริการส่งมอบสินค้าในวันถัดไปทั่วประเทศ บริการส่งมอบสินค้าตามเวลาที่ระบุ และบริการขนส่งสินค้าแบบเหมาลำ รวมถึงตัวเลือกอื่น ๆ เช่น ค่าธรรมเนียมแบบเหมาเป็นแพ็คเกจ (ตามภูมิภาคและน้ำหนัก) บริการขนส่งสินค้าหลากหลายชั้น และบริการแะส่งสินค้าตามสำนักงานต่าง ๆ ทั้งนี้บริการขนส่งสินค้าทะเลสาบดำเนินการโดยบุคลากรที่ผ่านการอบรมความรู้ด้านทะเลสาบ

4. การท่องเที่ยว ปัจจัยที่ทำให้ตลาดท่องเที่ยวมุสลิมทั่วโลกเติบโตขึ้น ได้แก่ จำนวนมุสลิมที่เพิ่มสูงขึ้น คนระดับกลางมีรายได้มากขึ้น ประชากรรุ่นเยาว์เข้าสู่สังคมเพิ่มขึ้น แหล่งข้อมูลเข้าถึงได้มากขึ้น แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับมุสลิมขยายตัวมากขึ้น และการเดินทางเพื่อทำธุรกิจ ส่วนแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของโลก ได้แก่ อาหารทะเลสาบ รสนิยมทางการแต่งกาย และสุขภาพดีตามวิถีชีวิตมุสลิม

Posttoday [19] ผลการสำรวจดัชนีการท่องเที่ยวของมุสลิมทั่วโลกประจำปี 2561 (GMT-The Mastercard-Crescent Rating Global Muslim Travel Index) ซึ่งสำรวจประเทศจุดหมายปลายทางทั้งสิ้น 130 ประเทศทั่วโลกทั้งประเทศมุสลิมและประเทศที่ไม่ใช่มุสลิม พบว่าประเทศมาเลเซียครองอันดับ 1 ของประเทศที่เป็นมุสลิม ส่วนสิงคโปร์ติดอันดับ 1 ของประเทศที่ไม่ใช่มุสลิม สำหรับประเทศไทยพบว่ามียกท่องเที่ยวชาวมุสลิมเดินทางมาเยือนราว 3.6 ล้านคน หรือเกือบร้อยละ 10 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด

ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางที่เป็นชาวมุสลิม ด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกที่รองรับความต้องการของชาวมุสลิมโดยเฉพาะ ทั้งโรงแรมทะเลสาบ ร้านอาหารทะเลสาบ มัสยิด และสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาในแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมของชาวมุสลิมยังคงเป็นในหัวเมืองใหญ่ เช่น กรุงเทพฯ พระนครศรีอยุธยา พัทยา เกาะช้าง (ตราด) เชียงใหม่ ภูเก็ต พังงา และกระบี่ โดยนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมนิยมมาเป็นกลุ่มครอบครัวเพื่อท่องเที่ยวติดต่อธุรกิจ และรักษาพยาบาล ซึ่งจะใช้เวลาท่องเที่ยวอย่างน้อยหนึ่งสัปดาห์และมีการใช้จ่ายสูง

5. การเงิน รัฐบาลในหลายประเทศทั่วโลกให้ความสนใจ และพยายามผลักดันให้เกิดสถาบันการเงินอิสลาม ธนาคารอิสลาม ตลอดจนเปิดบริการผลิตภัณฑ์ทางการเงินรูปแบบต่าง ๆ หรือสร้างบุคคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการเงิน การธนาคาร การประกันภัยอิสลาม หรือพยายามพัฒนาระบบการเงินอิสลามที่มีอยู่แล้วให้มีความทันสมัย มีศักยภาพสูง และมีความเข้มแข็งทางการเงิน เนื่องจากระบบธุรกิจทะเลสาบอาศัยนโยบายกำกับบริหารดูแลอย่างรัดกุม และเข้าใจถึงกลไกเศรษฐกิจโลกภายใต้กฎหมายชะรีอะฮ์ (นิพล แสงศรี, 2563) [20] ดังนั้นการทำธุรกิจจึงมีข้อห้ามหลายประการ ได้แก่ ดอกเบี้ย (Riba) ความเสี่ยง (Khatar) การพนัน (Qimar) ความฉ้อฉล (Gharar) และการประกอบธุรกิจหรือการลงทุนที่ศาสนาห้าม (Haram Business)

ปัจจุบันระบบการเงินอิสลามมีธุรกิจที่หลากหลายให้เป็นทางเลือกแก่ผู้สนใจใช้บริการทางการเงิน ได้แก่ ธนาคารอิสลาม (Islamic Banking) การลงทุนแบบอิสลาม (Islamic Investment) ตลาดเงินตลาดทุนอิสลาม

(Islamic Capital Market) ประกันภัยตะกาฟูล (Takaful) และการวางแผนทางการเงินอิสลาม (Islamic Financial Planning)

การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเรื่อง ระบบธุรกิจหะลาล : อาหาร การขนส่ง การท่องเที่ยว และการเงิน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบธุรกิจหะลาล ผู้วิจัยมีประเด็นสมควรแก่การเสนอแนะดังนี้

1. เนื่องจากผู้ประกอบการธุรกิจส่งออกอาหารหะลาลส่วนใหญ่ไม่ใช่ผู้นับถือศาสนาอิสลาม ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติตามข้อบัญญัติทางศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะเป็นการคัดเลือกส่วนประกอบอาหาร ขั้นตอนการปรุง และการปนเปื้อน

ตลาดผู้บริโภคอาหารหะลาลคิดเป็น 1 ใน 3 ของโลกขณะที่ภาคใต้ของไทยมีศักยภาพที่เข้มแข็งเพียงพอและเป็นต้นทุนสำคัญ ภาครัฐควรจะสนับสนุนสินเชื่อเอสเอ็มอีด้านอุตสาหกรรมอาหารหะลาลให้มากขึ้น และควรประสานงานกับกองทุนการเงินจากประเทศตะวันออกกลาง ซึ่งมีทิศทางขยายการลงทุนเข้ามาในกลุ่มประเทศเอเชียใต้ และสนใจเงินจำนวนมากเข้ามาลงทุนอุตสาหกรรมหะลาลแบบครบวงจร

ตลาดอาหารหะลาลมีการแข่งขันสูง หลายประเทศพยายามผลักดันตนเองให้เข้าไปสู่การเป็นฐานการผลิตที่สำคัญของโลก สำหรับประเทศไทยมีศักยภาพด้านวัตถุดิบต้นน้ำ เช่น เนื้อไก่ อาหารทะเล ผัก ผลไม้ที่มีการผลิตเพียงพอต่อความต้องการบริโภคในประเทศรวมถึงการส่งออก แต่ไทยต้องเร่งพัฒนาคุณภาพมาตรฐาน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและการยอมรับจากผู้บริโภคชาวมุสลิมอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันควรศึกษาแนวโน้มความต้องการบริโภคอาหารรูปแบบใหม่ ๆ ตามวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงการพิจารณาขยายฐานการผลิตไปยังประเทศที่มีศักยภาพการตลาดสูง โดยใช้ฐานวัตถุดิบในประเทศเป็นสิ่งสนับสนุน

2. มุสลิมให้ความสำคัญกับความสะอาดมาก โดยเฉพาะสิ่งสกปรกเชิงศาสนาบัญญัติ หรือการปนเปื้อน หรือเปรอะเปื้อน หรือการสัมผัสกับสิ่งที่สะอาดก็จะทำสิ่งนั้นกลายเป็นหะยีส ไม่อนุญาตนำมาใช้หรือนำมาบริโภค ดังนั้นการขนส่งสินค้า ผู้ประกอบการควรแยกสินค้าที่หะลาลออกจากสินค้าที่ไม่หะลาล และควรให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติตามข้อบัญญัติทางศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด

3. สถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ สนามบิน สถานีขนส่ง สถานที่ พัก ครีวอาหาร ร้านอาหาร ศูนย์การค้า โรงพยาบาล สวนสัตว์ และสวนสนุกต่าง ๆ ผู้ประกอบการควรศึกษาทำความเข้าใจในวิถีชีวิตมุสลิมอย่างถูกต้องและรักษามาตรฐานการท่องเที่ยวหะลาลระดับสากล เช่น ห้องละหมาดแยกชายหญิง มีเครื่องหมายทิศกิบละฮ์ (ทิศตะวันตก) ปฏิทินบอกเวลาละหมาด บ้ายบอกทางไปยังห้องละหมาด ผ้าปูละหมาด และห้องน้ำที่มีสายฉีดน้ำสำหรับชำระล้าง รวมถึงการอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ได้แก่ อาหาร และเครื่องดื่มปราศจากส่วนผสมของเนื้อหมู และแอลกอฮอล์

ตลาดตะวันออกกลางที่ไทยมีศักยภาพสูงที่สุด 5 สาขา ได้แก่ การท่องเที่ยว ร้านอาหาร โรงพยาบาล สปาเพื่อสุขภาพ ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องควรเตรียมปรับกลยุทธ์ไทยแบบฉบับพลัน เนื่องจากพฤติกรรมของกำลังซื้อกลุ่มนี้นิยมการท่องเที่ยวหะลาลและเริ่มจะเดินทางแลกเปลี่ยนภายในแถบตะวันออกกลาง เนื่องจากมีความเข้าใจวัฒนธรรม และวิถีชีวิตชาวมุสลิมด้วยกัน ส่วนเมืองไทยก็ยังเป็นทางเลือกของนักท่องเที่ยวตะวันออกกลางที่จะเดินทางเข้ามาช่วงฤดูฝน อัตราการเติบโตจำนวนนักท่องเที่ยวและการใช้เงินแต่ละครั้งสูงกว่าประเทศอื่น

4. ระบบการเงินอิสลามกำลังเติบโต จึงควรจัดอบรมและสัมมนาหรือสนับสนุนบุคลากรให้มีความรู้และเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น การเงินธนาคารอิสลาม ประกันภัยอิสลาม หรือออกกฎหมายรองรับธุรกรรม เช่น กฎหมายว่าด้วยธุรกรรมการเงินอิสลามและประกันภัยตะกาฟูล หรือการจัดระเบียบความโปร่งใสในการบริหารจัดการ เช่น การจัดสัดส่วนให้มุสลิมมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม

แม้ประเทศไทยจะมีธนาคารอิสลาม แต่มูลค่าตลาดและการเงินยังเล็กเกินกว่าที่สถาบันการเงินและการลงทุนจากตะวันออกกลางจะให้ความสนใจ รัฐบาลควรเข้ามาช่วยเหลือเพื่อหาทางขยายมูลค่าตลาดให้เติบโตขึ้น

และควรเร่งยกระดับธนาคารไทยทั่วไปให้สามารถแข่งขันกับกลุ่มธนาคารพาณิชย์จากตะวันออกกลางหรือกลุ่มประเทศมุสลิมเพื่อเปิดตลาดในตะวันออกกลาง หรือเปิดช่องทางให้นักธุรกิจและนักลงทุนจากตะวันออกกลางเข้ามาลงทุนกับธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยให้มากขึ้น ตลอดจนเน้นการให้บริการและขยายสินเชื่อที่ครอบคลุมทุกประเภทมากขึ้น

ส่วนธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ควรเปิดสาขาในดูไบและบาห์เรนเพื่อความสะดวกแก่ผู้ส่งออกสินค้าไปยังตะวันออกกลางด้วย ตลอดจนทำให้สาขาดังกล่าวกลายเป็นศูนย์กลางสามารถกระจายสินค้าส่งออกไทยไปยังประเทศอาหรับรอบข้าง

เอกสารอ้างอิง

- [1] กรมการค้าระหว่างประเทศ. (2557). *มาตรการส่งเสริมอาหารทะเลของกระทรวงพาณิชย์*. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2562, จาก http://www.ditp.go.th/contents_attach/86032/86032.doc
- [2] กรมการท่องเที่ยว. (2560). *ภาพรวมตลาดการท่องเที่ยวมุสลิม*. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2562, จาก <http://www.etatjournal.com/web/menu-read-tat/menu-2017/menu-32017/799-32017-muslim>
- [3] U.A.E. Business. (2017). *A Global Analysis about the Outlook of Islamic Banking and Finance in 2017*. Retrieved January 20, 2019, from <https://uaebusiness.com/2017/01/13/islamic-banking-and-finance-in-2017/>
- [4] Alashari, M. (2020). *Everything About the Shariah Law*. Research Gate, 3-4. Retrieved April 10, 2019, from https://www.researchgate.net/publication/346934817_Everything_About_The_Shariah_La
- [5] สถาบันมาตรฐานหาลาลแห่งประเทศไทย. (2551). *คู่มือแนะนำหาลาลและหะรอม*. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- [6] คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย. (2558). *ระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยว่าด้วยการบริหารกิจการหาลาล*. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- [7] The Food and Agriculture Organization. (1997). *General guidelines for use of the team halal*. Retrieved April 10, 2019, from <http://www.fao.org/3/y2770e/y2770e08.html>
- [8] สำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย. (2559). *ระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยว่าด้วยการบริหารกิจการหาลาล*. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- [9] Sabiq, A.-S. (1991). *Fiqh us-Sunnah*. American Trust Publication. pp. 6-13. Retrieved April 10, 2019, from <https://www.kalamullah.com/Books/Fiqh-us-Sunnah1.pdf>
- [10] สถาบันหาลาล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2562). *ระบบหาลาลโลจิสติกส์*. สืบค้นเมื่อ 30 มกราคม 2562, จาก <http://www.halinst.psu.ac.th/th/knowledge-th/halalarticle-th/138-2011-06-08-03-43-26.html>
- [11] Zailani, S., Omar, A., and Kopong, S. (2011). An exploratory study on the factors influencing the non-compliance to halal among hoteliers in malaysia. *International Business Management*, 5(1), 1-12.
- [12] Studies and Research Center. (2011). Tourism investment in the eastern region. *Ashargia Champer*, 11(1), 10-11. Retrieved April 10, 2020, from https://www.chamber.org.sa/sites/Arabic/InformationsCenter/Studies_Documents.pdf

- [13] Rosenberg, P., and Choufany, H. M. (2009). *Spiritual Lodging—The Sharia-Compliant Hotel Concept*. HVS Global Hospitality Services—Dubai. Retrieved April 10, 2019, from <https://www.hospitalitynet.org/file/152003779.pdf>
- [14] Obaidillah, M. (2005). *Islamic Finance Service*. Jeddah: King Abdul Aziz University.
- [15] Marifa Academy. (2014). *Islamic Banking and Finance: Principles and practices*. Retrieved April 10, 2019, from <https://islamicbankers.files.wordpress.com/2014/09/marifas-practical-guide-to-islamic-banking-and-finance.pdf>
- [16] สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย. (2541). *พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมคำแปลเป็นภาษาไทย*. มะดีนะฮ์ : ศูนย์กษัตริย์พะฮัดเพื่อการพิมพ์คัมภีร์อัลกุรอาน.
- [17] Bangkokbanksme. (2565). *โอกาส SME ไทยใน ตลาดหะลาล*. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2566, จาก <https://www.bangkokbanksme.com/en/9start-thai-sme-in-halal-market>
- [18] Airfreight-logistics. (2565). *เปิดตัวบริการขนส่งสินค้าที่ผ่านการรับรองหะลาล*. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2566, จาก <https://www.airfreight-logistics.com/th/nippon-express-to-launch-halal-certified-domestic-air-cargo-transport-service/>
- [19] Posttoday. (2561). *ทริปหะลาล โอกาสทองธุรกิจท่องเที่ยว*. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2566, จาก <https://www.posttoday.com/life/healthy/551948>
- [20] นิพล แสงศรี. (2563). *เศรษฐกิจหะลาล*. กรุงเทพฯ: โปรอินเด็กส์.